

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Kulturmiljöenheten
Thomas Engel
Antikvarie
010-22 45 505
thomas.engel@lansstyrelsen.se

Beslut
2012-10-25

Diarienummer
432-30743-2012

Sida
1(5)

Järbo Hembygdsförening
Att. Paul Jacobsson
Ånnerudsvägen 6
458 70 HÖGSÄTER

Byggnadsminnesförklaring av hembygdsgården Vinnsäter Fastigheten Vinnsäter 1:33, Järbo socken, Färgelanda kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lagen om kulturminnen m m (SFS 1988:950), hembygdsgården för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsbestämmelser:

Byggnaderna

1. De på den bifogade kartan markerade byggnaderna får inte rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt exteriört förändras utan Länsstyrelsens tillstånd. Det gäller t.ex. fasad, takbeklädning och fönster. Byggnadernas inre, bärande, struktur och rumsindelning skall bevaras. Ingrepp i manbyggnadens fasta, äldre inredning får inte göras utan Länsstyrelsens tillstånd.
2. I manbyggnaden, Övre Kammaren, som har kvar tapeter direkt på lerkliningen får dessa inte utan tillstånd från Länsstyrelsen tapetseras om/över eller på annat sätt ändras.
3. Byggnaderna ska underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhållsarbeten ska utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet ska ske med material och metoder anpassade till byggnadernas egenart. Samråd med Länsstyrelsen ska ske innan vårdarbeten påbörjas.
4. Vård och underhåll ska ske enligt en särskild av länsstyrelsen godkänd skötselplan/vårdplan. Länsstyrelsen har för avsikt att i samarbete med föreningen lägga upp detta arbete efter detta beslut.

Park, trädgård m m

5. Det på kartan markerade skyddsområdet som tillhör dessa bestämmelser och som avgränsats med streckad linje – får inte bebyggas eller på annat sätt förändras. Tillhör till fastigheten som karaktärs- skapande äldre växtlighet, bersåer mm får inte tas bort eller ändras så att bilden av en Dalslandsgård påverkas negativt. Området skall hållas vårdat.
6. Det är inte tillåtet att inom skyddsområdet lägga upp avverkat ris, komposterbart material e dyl så att det stör upplevelsen.

2012-11-01 beslut
Kopia till J. B. M. reg. Ånnerudsvägen 6

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsbestämmelserna om åtgärderna är förenliga med bevarandet av byggnadsminnets kulturhistoriska värde.

Länsstyrelsen får ställa skäligen villkor för tillståndet. Villkoren får bl a avse hur ändringen ska utföras samt krav på dokumentation och antikvarisk kontroll och medverkan.

Redogörelse för ärendet

Järbo Hembygdsförening väckte frågan om att byggnadsminnesförklara gården 2010. Länsstyrelsen skickade skrivelse till fastighetsregistermyndigheten, kommunen och gav dåvarande Regionmuseet (nu Västarvet, Kulturmiljö) i uppdrag att beskriva det kulturhistoriska värdet. Rapporten färdigställdes under hösten 2011. Ni har tagit del av denna. Ett förslag till besluts skrivelse gick därefter till föreningen för synpunkter och godkännande.

Historik

Vinnsäter som ligger vid Valboåns dalgång omtalas för första gången i jordeboken 1540. Efter genomfört storskifte och laga skifte på 1830-talet kom gården att placeras där den nu är. Gårdsbebyggelsen ligger, liksom övriga gårdar i byn, lokaliserade till en höjdrygg. Landskapet runt omkring utgörs av öppet odlingslandskap typiskt för Valbodalen och på samma sätt som Vinnsäter ligger övriga gårdar spridda i krönlägen i hela dalgången vilket ger landskapet sin speciella prägel.

Det typiska höjdläget och den välbevarade gårdsbebyggelsen gör hembygdsgården i Vinnsäter till en enastående representant för den dalsländska byggnadstraditionen.

Gården var i bruk in på 1970-talet och därefter inköptes gården av Järbo Hembygdsförening. En upprustning skedde under 1990-talet och gårdens marker är fransålda.

Gården består av:

Manbyggnad från 1851, magasin ca 1850-tal, ladugård ca 1870, vagnslider/vedbod 1880, smedja 1908, jordkällare 1922, ny toalettbyggnad 2008

Boningshuset är en typisk dalslandsstuga - den byggnadstyp som mer än någon annan kommit att förknippas med Dalsland. Med en dalslandsstuga menas en enkelstuga uppförd i två våningar. Boningshuset är träpanelat och falufärgat samt täcks av enkupigt tegel.

Enkelstugan utgör en av de äldsta timrade byggnadstyperna vi känner till. Dalslandsstugan började uppträda vid 1800-talets början och förekomsten överensstämmer med landskapets högkonjunktur på 1800-1880. En av orsakerna till att man nu börjar uppföra sina hus med ytterligare en våning kan vara att allmogen genom att bygga i två våningar, ville visa sin nyvunna rikedom som kommit i samband med tidens mycket omfattande ny odlings-

verksamhet. Exteriör och inre planlösning samt viss äldre fast inredning är skyddade.

Magasinet

Magasinet ligger på samma sida av vägen som huset och är troligen uppfört på 1850 talet. Det är timrat i två våningar och klätt med stående faluröd locklistpanel. Taket täcks av skiffer. I magasinet har man förvarat säd och mat. Exteriör och inre planlösning är skyddade.

Ladugården

Ladugården från 1800 talets andra hälft är gårdens största byggnad och under dess tak rymdes mycket. Byggnaden är timrad i båda ändarna för att ge djuren ett ombonat klimat. I den södra änden stod kor och i den norra var det stall. I mitten låg logen och ladorna där säden tröskades och allt hö förvarades. Där består väggarna av resvirke. Utvändigt är hela ladugården klädd med stående lockpanel och målad med faluröd slamfärg.

Taket är täckt med vass. Interiören är anpassad till föreningens verksamhet. Exteriört skyddad liksom den inre planlösningen.

Redskapsboden/vagnslider/vedbod

Redskapsboden från 1800 talets andra hälft ligger i vinkel med ladugården och är också den byggd i resvirke och klädd med faluröd lockpanel. Liksom ladugården har redskapsboden täckts med vass, ursprungligen var taket täckt med halm men för att få någorlunda hållbarhet på taket lades vass istället. I byggnaden har man förvarat redskap, vagnar och maskiner; här finns dessutom vedboden och dasset. Exteriört skyddad liksom den inre planlösningen.

Smedjan

Den lilla gårdssmedjan uppfördes 1908. Den är byggd i resvirke och klädd med omålad stående lockpanel. Taket är ett s.k. åstak täckt med enkupigt tegel. Huset saknar golv och inredningen utgörs av eldstaden i husets ena hörn. Exteriört skyddad.

Källaren

Den lilla källaren är nedgrävd i backen, gjuten och har tegeltak. Ovan ingången står året 1922 inristat. Har exteriört skydd

Toalett. Saknar skydd

Närmare information om gårdens byggnader och historia kan hämtas från museets rapport Kulturhistorisk utredning inför byggnadsminnesförklaring 2011.

Motivering

Enligt 3 kap 1 § lagen om kulturminnen m m (SFS 1988:950) får Länsstyrelsen förklara en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt be-

byggelseområde för byggnadsminne. Att byggnadsminnesförklara en Dalslandsgård har en längre tid stått på Länsstyrelsen lista. Denna i Dalsland så vanliga typ finns fortfarande kvar i ett större antal men kommer genom ökande boendekrav att alltmer fjärma sig från "ursprunget".

Länsstyrelsen bedömer att Vinnsäter utifrån redovisad dokumentation är en synnerligen märklig gård genom sitt kulturhistoriska värde.

Beslutet bidrar till att uppnå de svenska miljömålen.

Övrigt

Nuvarande fastighetsägare: Järbo Hembygdsförening

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Förvaltningsrätten, se bilagan *Hur man överklagar*.

I detta ärende har länsöverdirektör Agneta Kores beslutat och Thomas Engel varit föredragande. Deltagit har Mats Herklint, sakkunnig och Karolina von Mentzer, enhetschef.

Agneta Kores

Thomas Engel

Bilagor

Kartor

Hur man överklagar

Kopia

Riksantikvarieämbetet + bilagor

Västarvet, kulturmiljö + bilagor

Färgelanda + bilagor

Samhällsbyggnadsenheten

Kulturmiljöenheten

Efter laga kraft

Riksantikvarieämbetet (med laga kraftsbevis)

Fastighetsregistret, VicNatur/ÖVR, Kulturmiljöenheten, Mariestad

Skyddsområdet ligger i fastighetsgräns

Inom skyddsområdet finns det en hel del växtlighet som är viktig för helhetsupplevelsen

